Herfsttrek van de Braamsluiper in de AW-duinen

Fred Koning

Van de familie van de *Sylvidae* is de Braamsluiper *Sylvia curruca* de soort die een extreem afwijkende trekroute aflegt. De Braamsluiper overwintert namelijk in Oost-Afrika in landen als Sudan, Ethiopië en Tsjaad. Vrijwel alle Europese zangvogels die in Afrika ten zuiden van de Sahara overwinteren, trekken in Europa in zuidelijke richtingen en steken de Middellandse Zee over. De Braamsluiper daarentegen vliegt oostelijk om de Middellandse Zee heen en reist via Turkije, Libanon, Syrië, Israël en Egypte om zo Oost-Afrika te bereiken (figuur 1).
Groot-Brittannië, Nederland, Denemarken, Noorwegen en Zweden vormen zijn meest westelijke broedgebieden. Terugmeldingen van in Scandinavië geringde Braamsluipers komen alle uit zuidoostelijke richtingen. De vogels komen dus niet eerst naar zuidelijk gelegen West-Europese landen, zoals Nederland om daarna hun trekrichting in oostelijke richting te veranderen. De enige doortrekkers die wij zouden kunnen verwachten zijn dus vogels die in Engeland of Ierland broeden.

Figuur 1. Trekroute van de Braamsluiper in het najaar.

In Nederland is de Braamsluiper een algemene broedvogel. In de nieuwste broedvogelatlas wordt de broedpopulatie geschat op 13000 tot 20000 broedparen. Vooral in duingebieden met veel struweel komen hoge dichtheden voor (Vogel, 2002). De eerste vogels arriveren reeds rond midden april in de broedgebieden, maar de meeste komen pas in mei aan.

Vangsten in de AW-duinen

In Nederland worden jaarlijks tussen de 450 en 800 Braamsluipers geringd. Op Vogelringstation de AW-duinen liggen de vangsten de laatste jaren tussen de 90 en 250 exemplaren. Dit is dus tussen 20 en 31 procent van wat in ons land wordt geringd. Figuur 2 geeft een overzicht van de vangsten. In totaal werden tot 2004 ruim 2000 Braamsluipers gevangen op het vogelringstation in de AW-duinen. Omdat nog niet alle biometrische gegevens zijn ingevoerd, werd maar een gedeelte van de vangsten voor dit artikeltje gebruikt. Alle vogels werden als volgroeide vogels met behulp van mistnetten in het Eerste Infiltratiegebied rond de vinkenbaan gevangen. Er werd niet dagelijks gevangen maar gezien de lange reeks jaren zal het trekverloop aardig overeenkomen met de vangsten.

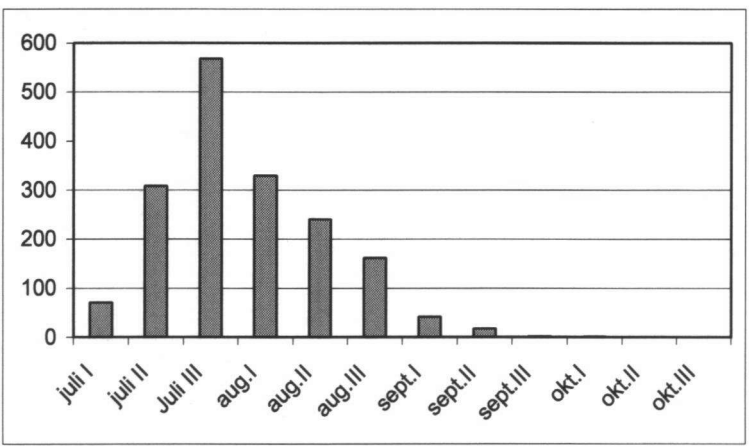

Figuur 2. Vangstverloop van de Braamsluiper op VRS het Paradijsveld.

Herfsttrek

De Braamsluiper broedt in mei en juni. De oude vogels ondergaan direct na het grootbrengen van de jongen een complete rui, die behalve de li-

chaamsveren ook alle slagpennen en staartpennen omvat. Tijdens de rui kunnen de vogels zeer slecht vliegen en verplaatsen ze zich maar weinig. In de loop van augustus is de rui voltooid en kunnen ook zij vertrekken.

In de loop van juni verschijnen de eerste jongen en neemt het percentage adulten in de vangsten snel af. In juli, augustus en september bestaat 90 procent van de vangsten uit juveniele vogels. Het kan zijn dat deze eenvoudiger zijn te vangen. Dit is een verschijnsel dat bij veel soorten zangvogels voorkomt. In de loop van juni en juli begint het aantal vangsten te stijgen. Vooral eind juli is er al veel trek van Braamsluipers. Augustus is de maand waarin de grootste aantallen geringd worden. In begin september nemen de vangsten snel af. De laatste Braamsluipers passeren nog tot half oktober (figuur 2).

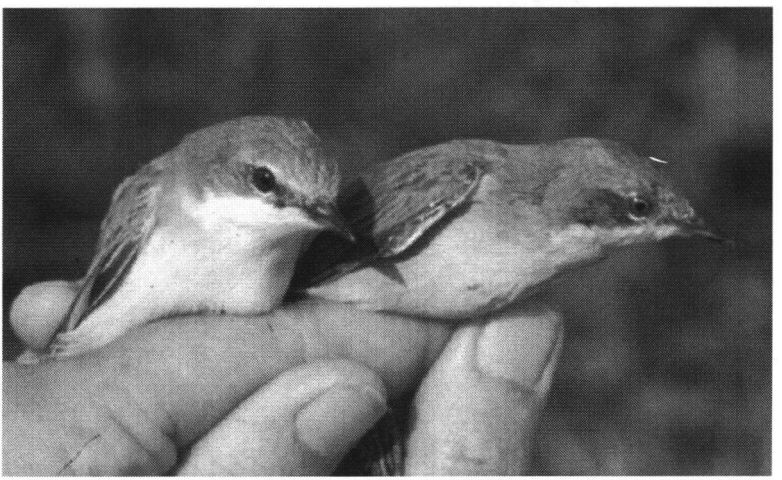

Twee Braamsluipers (Copyright Vogelringstation AW-duinen)

Het natte duin, met zijn vele besdragende heesters en enorm rijk insektenleven is kennelijk een goed foerageergebied voor Braamsluipers. Er moet wel een enorme doorstroming van bezoekers plaats vinden, want er worden relatief weinig vogels voor een tweede maal gevangen. Vroeg in het seizoen hebben de jonge Braamsluipers minder haast om te vertrekken dan later in de zomer. Het gemiddelde verschil tussen de eerste vangst en de laatste vangst neemt in de loop van het trekseizoen sterk af (tabel 1). Dit duidt erop dat de later doortrekkende vogels korter in het terrein verblijven.

Tabel 1. Gemiddelde tijd tussen eerste en laatste vangst (duur) van terugvangsten van Braamsluipers in dezelfde herfst.

Gevangen in	Duur (dagen)	N individuen
juni	17	9
juli	13	46
augustus	9	32
september	6	4

Opmerkelijk is dat er zelden Braamsluipers worden aangetroffen met veel lichaamsvet, de brandstof voor lange non-stop vluchten. Vooral bij soorten als Rietzanger en Kleine Karekiet komen we vaak vogels tegen met 10 tot 30 procent aan lichaamsvet. Bij Braamsluipers worden zulke percentages uiterst zelden aangetroffen, wat erop zou kunnen duiden dat zij hun reis naar het oosten afleggen in korte etappes. De Braamsluiper kan kennelijk gemakkelijk aan zijn kostje komen in het gecultiveerde landschap van centraal Europa. Het optimale biotoop voor Kleine Karekiet en Rietzanger is veel schaarser en voor deze soorten is het dan ook mogelijk noodzakelijker om meer vetreserves aan te leggen. De gewichten vertonen in de loop van het trekseizoen dan ook geen trend (figuur 3). Er zijn slechts drie vangsten van vogels boven 14 gram; één in de derde decade van augustus en twee in begin september. In de eerste decade van september liggen de gewichten iets hoger dan in augustus. Dit zou kunnen duiden op doortrek. Eind augustus en begin september verlaten veel vogels de Engelse oostkust.

Terugmeldingen van Braamsluipers zijn schaars. We hebben er dertien en tevens vijf vangsten van elders geringde exemplaren (figuur 5). Braamsluipers die binnen het zelfde seizoen als waarin ze geringd werden zijn teruggemeld, geven de indruk dat ze tijdens de eerste maanden maar wat rondzwerven in de duinen. We bezitten drie terugmeldingen van vogels die in dezelfde herfst werden teruggevangen op locaties noordelijk van de AW-duinen, namelijk uit Castricum en uit de Kennemerduinen. De overige twee terugmeldingen kwamen uit België. Verder werden er nog twee vogels gevangen die geringd werden in de Kennemerduinen. De terugmeldingen in latere jaren geven een zelfde beeld te zien. Het zijn vogels die geringd werden op ringstations langs de Hollandse kust. Bovendien nog één vogel die geringd werd in België en één vogel die het volgende voorjaar uit Engeland werd teruggemeld.

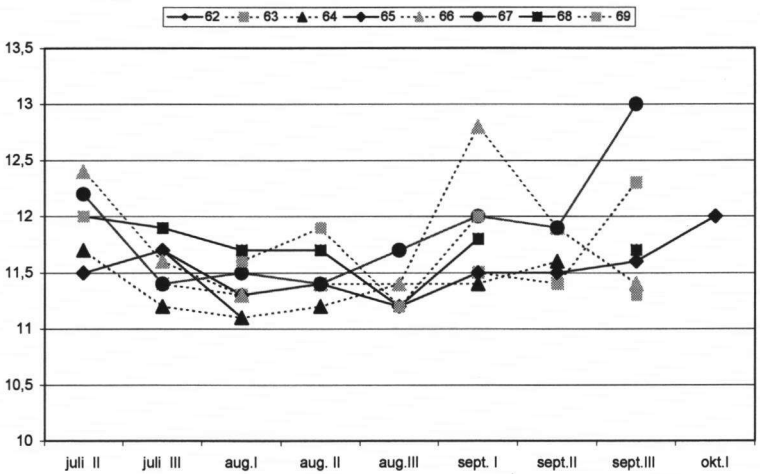

Figuur 3. Gewichten van Braamsluiper per vleugellengte.

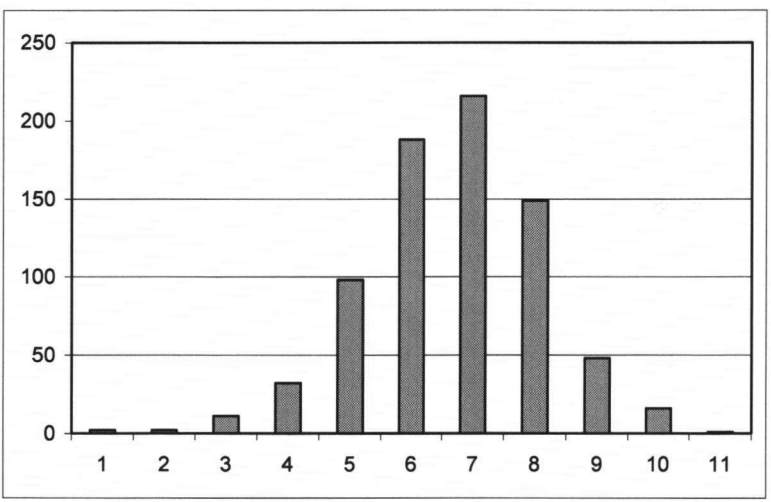

Figuur 4. Vleugellengte van Braamsluipers.

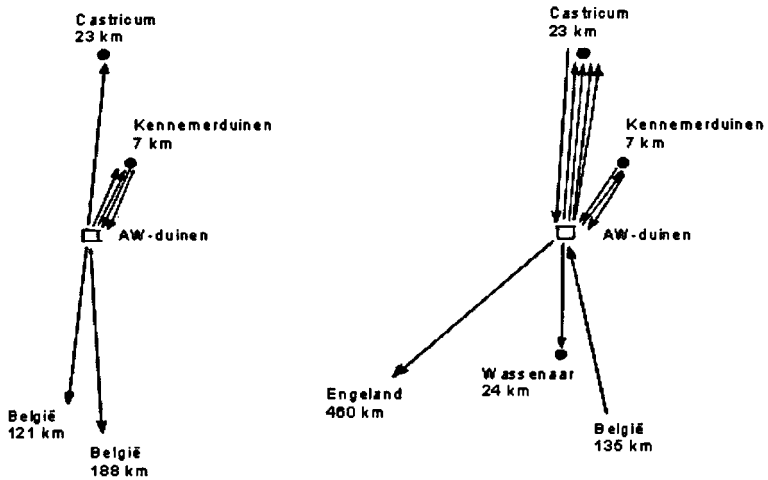

Figuur 5. Terugmeldingen van Braamsluipers tijdens hun eerste herfsttrek (links) en in latere jaren (rechts).

Literatuur

- Vogel, R.L., 2002. Braamsluiper *Sylvia curruca*. pp. 388-389. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis/KNNV Uitgeverij/European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Fred Koning, Belkmerweg 37, 1754 GC Burgerbrug.